

پاسخ های روشن به ائمه اسماعیل بصری

۸

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت

نویسنده: سید ضیاء خبّاز

مترجم: محمد مهدی سلمانپور

پاسخ های روشن به
احمد اسماعیل بصری

غیبت کبری و پناہگاہ مرجعیت

نویسنده: سید ضیاء خبّاز

مترجم: محمد مهدی سلمانپور

مجلس شورای اسلامی ایران

شماره انتشار: ۲۳۶

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت

نویسنده

سید ضیاء خبّاز

مترجم

محمد مهدی سلمانپور

مرکز پژوهش‌های تخصصی امام مهدی علیه السلام

شماره انتشار: ۲۳۶

چاپ اول، ۱۴۴۱ قمری

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نجف اشرف

تمامی حقوق متعلق به مرکز پژوهش‌های

تخصصی امام مهدی علیه السلام می‌باشد

به نام خداوند بخشنده مهربان

مقدمه‌ی مرکز:

سپاس از آن پروردگار جهانیان است، و درود و سلام بر سرور و پیامبر ما، محمد و خاندان پاک و طاهر ایشان.

مرکز پژوهش‌های تخصصی امام مهدی عج، به دنبال افزایش مباحث پیرامون احمد اسماعیل گاطع و ادّعاها و دروغ‌های او که بیش از پنجاه ادّعای باطل و بی‌دلیل است، پاسخ به این ادّعاها را ضروری دانسته است. لازم به تذکر است که جواب به آن سخنان، به معنای علمی و منطقی بودن آنها نیست؛ چرا که ادّعاهای آن افراد تنها تقلب، نیرنگ، دروغ، افتراء و برخورد سلیقه‌ای با روایات است و بهترین

۴..... پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

دلیل بر این امر کتابهای (احمد اسماعیل) و پیروانش است. بلکه رد و پاسخ به ادعاهای این افراد به دلیل شبهاتی است که می تواند دامن گیر برخی افراد ضعیف شده و در نتیجه پاره ای توضیحات، روشنگری ها و بیان مبانی را سبب گردد که راه و روش علمی نزد همه مردم به صورت عام و شیعیان به شکل ویژه، بر آن تکیه دارد.

علاوه بر این، افرادی که فریب (احمد اسماعیل) را خورده و از او پیروی کرده اند نیز باید با دلیل و برهان روبرو شوند تا کسی از این افراد را یارای این نباشد که بگوید: ﴿پروردگارا چرا برای ما پیامبری بیم دهنده نفرستادی و راهنمایی هدایتگر را نیاوردی تا از آیات تو پیروی کنیم پیش از آنکه ذلیل و رسوا شویم﴾ (طه: ۱۳۴)'.^۱

از این رو، در کنار دیگر فعالیت های مرکز

۱. اقبال اعمال ج ۱، ص ۵۰۵.

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۵

پژوهش‌های تخصصی امام مهدی علیه السلام در رد شبهات، از طریق سایت اینترنتی، فضای مجازی و نشریه (صدی المهدی) و دیگر فعالیتها، انتشار این کتابچه نیز در رد بر احمد اسماعیل، حلقه‌ای از حلقه‌های برخورد با اهل بدعت و انحراف محسوب می‌شود.

از خدای متعال توفیق ثابت قدمی بر حق را خواستاریم. ای دگرگون‌کننده قلب‌ها، دل‌های ما را بر دینت ثابت بدار.

مدیر مرکز

سید محمد قبانچی

پیشگفتار مترجم

احمد اسماعیل بصری، مشهور به احمد الحسن، از دجالان، شیادان و مدعیان دروغین این عصر است. او از عشیره البوسلیم استان بصره است و کمتر از دو دهه پیش ادعاهای ناروای خویش را در عرصه مهدوی آغاز کرده است. ادعاهای نامبرده، از ارتباط با امام زمان علیه السلام آغاز شد و سپس مدعی مذکور خود را فرزند امام عصر، یانی موعود، مهدی اول از مهدیان دوازده گانه‌ای که به پندار باطل او پس از امام زمان علیه السلام به حکومت می‌رسند، جانشین و فرستاده و نائب خاص امام زمان دانست. او همچنین خود را معصوم و دارای علم و سلاح اهل بیت علیهم السلام، امام سیزدهم و وصی امام زمان علیه السلام نیز قلمداد می‌کند. این میراث‌دار مکتب شلمغانی، در حالی چنان

۸..... پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

ادّعاهایی می کند که در حدّ یک فرد عامّی هم از اسلام و قرآن اطلاع ندارد و خطاهای او حتّی در خواندن آیات ساده‌ی قرآن نیز بی شمار است.

در حدود کمتر از دو دهه که از فعالیت‌های این جریان می‌گذرد، کتب و مقالات بسیاری در نقد و بررسی ادّعاهای باطل آن به نگارش در آمده است. مرکز پژوهش‌های تخصصی امام مهدی علیه السلام در نجف اشرف، از مراکزی است که پیشینه‌ای درخشان در پاسخ به شبهات این مدّعی مهدویت دارد.

از جمله آثاری که این مرکز در دفاع از عقائد حقّه توفیق نشر آن را یافته است، مجموعه‌ی عالمانه‌ی (الردّ الساطع علی ابن گاطع) است که ده کتاب کم حجم را شامل می‌شود. این کتب، برگرفته از کتاب‌های مفصلی هستند که نویسندگان محترم آنها به تفصیل در رد احمد اسماعیل نگاشته‌اند و برخی از آثار را نیز مرکز پژوهش‌های تخصصی امام مهدی علیه السلام منتشر ساخته است.

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۹

کتابی که پیش روی خوانندگان گرامی است، پنجمین اثر از مجموعه‌ی مورد اشاره است. نویسنده‌ی فاضل این کتاب، استاد سیّد ضیاء الخبّاز است که اثر پیش رو، بخشی از اثر مفصّل ایشان در نقد احمد اسماعیل بصری می‌باشد.

استاد بزرگوار در مباحث خود در این کتاب، به بحث آزمایش و امتحان در زمان غیبت کبری، هدف از آزمایش و امتحان و وظایف شیعیان در این بازه زمانی پرداخته‌اند. همچنین، به روایات متعددی در خصوص رجوع شیعیان به مراجع عظام و فقیهان در زمان غیبت پرداخته شده است.

اهمیت این اثر از آن روست که مراجع عظام تقلید و عالمان بزرگ امامیه، مهم‌ترین سدّ و مانع پیش روی احمد اسماعیل و جریان انحرافی او هستند؛ از همین رو، این جریان با تمام قوا به مبارزه با مقام و نهاد فقاهاست و مرجعیت و متّهم کردن آن بزرگواران و نفی مطلق مرجعیت دینی فقیهان در عصر غیبت پرداخته‌اند. از همین رو، می‌توان مطالعه‌ی این

۱۰ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

کتاب را برای هر شیعه‌ای که در پی معرفت بیشتر وظایف خویش در عصر غیبت است، ضروری قلمداد نمود.

با مطالعه‌ی کتاب پیش‌رو، خوانندگان گرامی به داوری منصفانه درباره‌ی شخصیت این مدّعی دروغین خواهند پرداخت. امید که این اثر در پیشگاه قطب عالم امکان مقبول و مرضیّ افتد.

* * *

رابطه‌ی امتحان و غیبت کبری

با ملاحظه‌ی روایات پیشوایان معصوم در می‌یابیم که آن بزرگواران، هشدار مرحله‌ای خطرناک و دشوار را داده‌اند که جامعه‌ی شیعی با آن روبرو خواهد شد؛ این همان مرحله‌ی آزمایش و امتحان است. در اینجا برخی از آن روایات را ذکر می‌کنیم:

۱ - ابو بصیر از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام روایت کرده که آن حضرت فرمودند:

«مع القائم عَلَيْهِ السَّلَام من العرب شيء يسير»، فقیل له: إنَّ من يصف هذا الأمر منهم لكثير! قال: «لا بدَّ للناس من أن يُمَحَّصوا ويُمَيَّزوا ويُغربَلوا، وسيخرج من الغربال خلق كثير.

تعداد اندکی از مردم با قائم عَلَيْهِ السَّلَام خواهند بود. به

۱۲ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

امام صادق عرض شد: اما بسیاری از آنها از این امر سخن می گویند [اظهار اعتقاد به امام زمان دارند]. حضرت فرمودند: باید مردم امتحان شده، جدا و غربال شوند و از غربال گروه بسیاری بیرون خواهند ریخت»^۱.

۲ - امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمودند:

«هیهات هیهات! لا والله لا يكون ما تمدون إليه أعينكم - يعني ظهور الإمام المهدي عَلَيْهِ السَّلَامُ - حتى تُمَيِّزُوا، لا والله لا يكون ما تمدون إليه أعينكم حتى تُمَحَّصُوا، لا والله لا يكون ما تمدون إليه أعينكم حتى تُغْرَبَلُوا، لا والله لا يكون ما تمدون إليه أعينكم إلا بعد إياس، لا والله لا يكون ما تمدون إليه أعينكم حتى يشقى من يشقى ويسعد من يسعد».

هیهات! هیهات! نه به خدا سوگند آنچه چشم

۱. غیبت نعمانی ص ۲۱۲، و او این روایت را از ابو یعفر نیز روایت کرده است. همچنین کلینی در کافی ج ۱، ص ۳۷۰ همین روایت را از ابو یعفر آورده است.

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۱۳

انتظارش هستید - یعنی ظهور امام مهدی عَلَيْهِ السَّلَام - واقع نخواهد شد تا آن زمان که جدا گردید، نه به خدا سوگند آنچه چشم انتظارش هستید واقع نخواهد شد تا آن زمان که امتحان شوید، نه به خدا سوگند آنچه چشم انتظارش هستید واقع نخواهد شد تا غربال شوید، نه به خدا سوگند آنچه چشم انتظارش هستید تنها پس از نا امیدی اتفاق می افتد، نه به خدا سوگند آنچه چشم انتظارش هستید اتفاق نمی افتد تا نگون بخت بدبخت شود و سعادت مند خوشبخت گردد^۱.

نتیجه این است که روایات اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام از حقیقتی پنهان سخن می گویند که همان آزمایش و امتحانی است که جامعه‌ی شیعی دچار آن خواهد شد و مردمی بسیار از آن بیرون خواهند رفت؛ این امتحان به غیبت امام زمان ارتباط دارد؛ امیر مؤمنان عَلَيْهِ السَّلَام در این باره فرموده است:

۱. کافی ج ۱، ص ۳۷۰؛ غیبت شیخ طوسی ص ۳۳۵.

۱۴ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

«والله لأقتلنَّ أنا وابنای هذان - یعنی: الحسن والحسین - وليبعثنَّ اللهُ رجلاً من ولدي في آخر الزمان يُطالبُ بدمائنا، وليغيبنَّ عنهم تمييزاً لأهل الضلالة حتَّى يقول الجاهلُ: ما لله في آل أحمد من حاجةٍ.»

به خدا سوگند من و این دو فرزندم - یعنی حسن و حسین - کشته خواهیم شد، و خداوند مردی را از فرزندان من در آخر الزمان بر می انگیزد که به خون خواهی ما برخواهد خواست و از مردم غایب می شود تا اهل گمراهی [از اهل حق] جدا شوند؛ تا آنجا که فرد نادان خواهد گفت: به خدا سوگند خداوند را به آل پیامبر هیچ نیازی نیست»^۱.

این که امام فرمودند: «به جهت جدا شدن اهل گمراهی از مردم غایب می شود» آشکارا بر ارتباط آزمایش با غیبت امام زمان علیه السلام دلالت می کند؛ اما بحث مهم در این است که حقیقت این ارتباط چیست؟ آیا از قبیل ارتباط علی است یا ارتباط هدفی؟

۱. غیبت نعمانی ص ۱۴۳.

بررسی حقیقت ارتباط بین غیبت و آزمایش:

ابتدا شایسته است که دو ارتباط پیش گفته را به طور دقیق معرفی نمایم. این امر به فهم دقیق تفاوت بین علیّت و هدفی بودن، و به عبارت دیگر: فرق دو اصطلاح علّت و حکمت وابسته است.

علّت آن چیزی است که معلول در وجود و عدمش به آن وابسته است؛ اگر علّت موجود باشد معلول نیز موجود خواهد شد و چنان چه علّت از بین برود معلول نیز از بین خواهد رفت. در حالی که حکمت همان مصلحت و ثمره‌ای است که بر وجود چیزی مترتب است، به این ترتیب گاهی چیزی وجود دارد اما حکمت وجود ندارد و گاهی هر دو با یکدیگر موجودند.

به دیگر عبارت، رابطه‌ی علیّت غیر قابل تخلف و از باب تلازم است. اگر علّت یافت شود ضرورتاً باید معلول نیز وجود داشته باشد؛ حال آن که در

۱۶ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

حکمت و هدفی بودن، چنین ملازمه ای موجود نیست
و ممکن است حکمتی محقق شود یا نشود.

اکنون این پرسش مطرح است که رابطه ی بین غیبت
ولیّ خدا، حضرت صاحب الزمان (که جان هایمان فدای او
باد) و بین آزمایش و غربال شدن مردم و جدا شدن آنان
و عناوینی مانند این ها که در روایات شریفه آمده چه نوع
رابطه ای است؟ آیا رابطه ی علّیت است؟ به این شکل که
خداوند ولیّ خود را پنهان کرده تا شیعه آزمایش و غربال
شوند و اگر خدا در پی غربال و امتحان ایشان نبود آن
حضرت را پنهان نمی کرد؟ یا آن که خداوند ایشان را غائب
کرده و علّت غیبت نیز چیزی است که بر ما پوشیده است
و یکی از اهداف آن آزمایش بوده است؟

پاسخ صحیح مورد دوم است، چرا که هیچ کس
علّت قطعی غیبت را نمی داند و به این امر در برخی از
روایات شریفه نیز اشاره شده است. از جمله، عبد الله بن
فضل می گوید که امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۱۷

«إِنَّ لَصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ غَيْبَةً لَا بَدَّ مِنْهَا، يَرْتَابُ فِيهَا كُلُّ مَبْطَلٍ»، فقلتُ: وَلِمَ جُعِلْتُ فِدَاكَ؟ قال: «ذَلِكَ لِأَمْرٍ لَمْ يُؤْذَنَ لَنَا فِي كَشْفِهِ لَكُمْ».

همانا برای صاحب این امر غیبتی است که حتماً انجام خواهد شد؛ در زمان آن غیبت، هر اهل باطنی تردید خواهند کرد. عبد الله بن فضل عرض کرد: فدایتان شوم، چرا؟ حضرت فرمودند: به دلیلی که ما اجازه‌ی آشکار کردن آن را برایتان نداریم^۱.

نتیجه آن که علّت غیبت را تنها خداوند و حافظان علم او می‌دانند. به این ترتیب، ترس از کشته شدن یا کسب مهارت‌های فرماندهی! یا برخی دیگر سخنان به عنوان علّت غیبت، از ادّعاهایی است که مستندی ندارد.

بیان حقیقت آزمایش:

پس از آن که برای ما روشن شد که جامعه‌ی

۱. کمال الدین ص ۴۸۲؛ علل الشرایع ج ۱، ص ۲۴۶.

۱۸ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

شیعه در زمان غیبت دچار امتحان و آزمایش خواهد شد، باید حقیقت و ماهیت این آزمایش را بیان کنیم تا مؤمنان نسبت به آن آمادگی لازم را داشته باشند.

این آزمایش در زمان غیبت در دو سطح خواهد بود:

۱ - سطح اول، آزمایش در بُعد رفتاری:

بسیاری از مردم در خصوص غریزه‌ها و شهوت‌هایشان دچار امتحان خواهند شد تا مشخص شود که چه کسی از شهوات و غرائزش پیروی می‌کند و چه کسی از بند آن رها خواهد بود. روشن است که ما در زمانی هستیم که راه‌های متعدد برانگیختن شهوات وجود دارد و انقلابی در غریزه رخ داده است. زمان این انقلاب همان زمان آزمایش بُعد رفتاری مردم در خصوص غریزه‌هایشان خواهد بود.

در روایات شریفه نیز به این نوع از آزمایش اشاره شده است. از جمله، در خبری طولانی که شیخ کلینی در کتاب شریف کافی از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ نقل کرده چنین آمده است:

«مَنْ أَنْتَظِرَ أَمْرَنَا وَصَبَرَ عَلَى مَا يَرَى مِنْ الْأَذَى وَالْخَوْفِ فَهُوَ غَدَاً فِي زِمْرَتِنَا، إِذَا رَأَيْتَ الْحَقَّ قَدِمَاتٍ وَذَهَبَ أَهْلُهُ، وَرَأَيْتَ الْقَهَّارَ قَدِ ظَهَرَ، وَرَأَيْتَ الشَّرَابَ يُبَاعُ جَهَاراً وَلَيْسَ لَهُ مَانِعٌ، وَرَأَيْتَ النِّسَاءَ يَبْذُلْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِأَهْلِ الْكُفْرِ، وَرَأَيْتَ الْمَلَاحِي قَدِ ظَهَرَتْ لَا يَجْرُؤُ أَحَدٌ عَلَى مَنَعِهَا، وَرَأَيْتَ الدَّمَاءَ قَدِ اسْتُخِفَّ بِهَا، وَرَأَيْتَ النَّاسَ قَدِ تَسَاوَوْا فِي تَرْكِ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالتَّدْبِيرِ بِهِ، فَكُنْ عَلَى حَذَرٍ وَاطْلُبْ إِلَى اللَّهِ النِّجَاةَ، وَاعْلَمْ أَنَّ النَّاسَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَإِنَّمَا يُمَهِّلُهُمْ لِأَمْرِ يُرَادُ بِهِمْ، فَكُنْ مَتَرَقِّباً وَاجْتَهِدْ لِيْرَاكَ اللَّهُ فِي خِلَافِ مَا هُمْ عَلَيْهِ.

هر کس منتظر امر ما باشد و بر ترس و آزاری که می بیند شکیبایی نماید، فردا در گروه ما خواهد بود. آن گاه که بینی حق مُرده و اهل آن از بین رفته اند، آن گاه که بینی قهار کردن آشکار شده، شراب آشکارا به فروش می رسد و مانعی برایش وجود ندارد، زنان خود را به کافران عرضه می کنند، و لهو و لعب آشکار شده

۲۰ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

و کسی جرأت بازداشتن از آن را ندارد، خون و جان مردم کوچک شمرده می شود، و هیچ یک از مردم امر به معروف و نهی از منکر نمی کنند و به آن التزام ندارند، پس در چنین شرایطی هوشیار و برحذر باش و از خدا نجات را درخواست کن و بدان که مردم دچار غضب پروردگار شده اند، اما به دلیل امری که برای آنان اراده شده، به آنها مهلت داده شده است، پس منتظر باش و تلاش کن تا خداوند تو را بر خلاف رفتار آنان مشاهده کند»^۱.

این روایت شریفه - و امثالش - از بُعد رفتاری آزمایش سخن می گویند و بیان می کنند که مردم دچار شدیدترین فتنه های دنیوی خواهند شد و تنها کسی شرافت دیدار امام و یاری آن حضرت را خواهد یافت که از این آزمایش رفتار با موفقیت عبور کرده باشد.

۱. کافی ج ۸، ص ۳۶ - ۴۲ با تصرّف.

۲ - سطح دوم، آزمایش در بُعد فکری:

بُعد فکری این آزمایش شدیدتر و خطرناک‌تر است. چرا که مردم بر حسب عادت به آن توجهی ندارند؛ جامعه‌ی شیعی در بصیرت، اعتقادات و افکار خود دچار آزمایش خواهد شد، و پرچم‌های گمراهی افکار انحرافی و شبهات به نام دین انتشار خواهد یافت، و تنها کسانی که درک و بصیرت داشته باشند از آن نجات خواهند یافت.

شاهد این امر، روایتی است که امیر مؤمنان عَلَيْهِ السَّلَام

در آن فرموده‌اند:

«الحادي عشر من ولدي، هو المهدي الذي يملأ الأرض عدلاً وقسطاً كما ملئت جوراً وظلماً، تكون له غيبة وحيرة، يضلُّ فيها أقوام ويهتدي فيها آخرون.

یازدهمین نفر از فرزندان من، همان مهدی است که زمین را همان‌گونه که از ظلم و ستم پر شده، سرشار از عدل و داد می‌نماید. برای او غیبت و حیرتی خواهد

۲۲ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

بود که در آن گروه‌هایی گمراه شده و گروه‌هایی دیگر هدایت خواهند یافت^۱.

این که آن حضرت برای دوران غیبت از گمراهی و هدایت سخن گفته‌اند، به روشنی دلالت می‌کند که آزمایش در بصیرت‌ها و دین مردم خواهد بود.

نتیجه آن که آزمایشی که جهان شیعی دچار آن خواهد شد، دو بُعد رفتاری و فکری خواهد داشت و بُعد دوم از بُعد اول خطرناک‌تر است، چرا که با بصیرت و دین مردم در ارتباط است؛ و کسانی خواهند آمد که پرچم‌هایی را به نام امام زمان عجل الله فرجه برافراشته و ادّعای سفارت و نیابت و ارتباط با آن حضرت را خواهند داشت، و هر کس از آنها پیروی کند در جهنم افتاده است.

۱. کافی ج ۱، ص ۳۳۸؛ کمال الدین ص ۲۸۹؛ غیبت نعمانی ص ۶۹؛ غیبت شیخ طوسی ص ۳۳۶.

هدف از آزمایش:

با رجوع به آیات قرآن مشخص می شود که حقیقتی غیر قابل انکار و تشکیک، و سنتی تکوینی وجود دارد که مربوط به تمام جوامع، از جامعه‌ی حضرت آدم و فرزندانش تا آخرین روز دنیا، می باشد. این همان آزمایش و امتحان است که ضرورتاً انجام خواهد پذیرفت و آیات قرآن، با ندایی بلند آن را بیان کرده اند. چنان که خدای متعال می فرماید:

﴿أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿۲﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿۳﴾﴾ (العنکبوت: ۲ و ۳).

﴿آیا مردم گمان کردند به حال خود رها می شوند و آزمایش نخواهند شد؟ ما کسانی را که پیش از آنان بودند آزمودیم [و اینها را نیز امتحان می کنیم] باید علم خدا در مورد کسانی که راست می گویند و کسانی که دروغ می گویند تحقق یابد﴾.

۲۴ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

ذکر دلیل برای این حقیقت نیازی به شواهد بسیار ندارد؛ تنها لازم است که هدف از آن را بشناسیم. به راستی چرا خدای متعال آزمایش را سستی تاریخی و اجتماعی قرار داد که هر جامعه‌ای دچار آن شود؟

پاسخ این است که خدای متعال برای بندگان، درجات و جایگاه‌ها و مراتبی مختلف را قرار داده است که فقط با صعود از نردبان کمال و درجات آن می‌توان به آنها رسید. این صعود نیز تنها با آزمایش و ابتلاء خواهد بود.

تشرّف به محضر امام نیز پیرو قانون آزمایش است:

اکنون که آشکار شد آزمایش به طور کلی به جهت شایسته‌سازی است، سخن ما در این بحث روشن‌تر خواهد شد. واضح است که همراهی با امام مهدی علیه السلام و یاری ایشان از مقامات بسیار والا است، بنابراین برای رسیدن به آن، عبور از مرحله‌ی امتحان و آزمایش ضروری خواهد بود.

به عبارت دیگر، رتبه و مقام این امر نزد خدا آن

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۲۵

چنان بالاست که عقل‌ها را به حیرت می‌اندازد؛ روایاتی مختلف نیز در فضیلت اصحاب امام زمان علیه السلام و مقام عالی آنان نقل شده است. از جمله:

شیخ صدوق در کتاب کمال الدین و تمام النعمه، به سند خود از امام باقر علیه السلام چنین روایت کرده‌اند:

«كأني بأصحاب القائم عليه السلام وقد أحاطوا بما بين الخافقين، فليس من شيء إلا وهو مطيع لهم حتى سباع الأرض وسباع الطير، يطلب رضاهم في كل شيء، حتى تفخر الأرض على الأرض وتقول: مرَّ بي اليوم رجل من أصحاب القائم عليه السلام.

گویا یاران قائم علیه السلام را می‌بینم که بر دنیا، بین مشرق و مغرب، مسلط شده‌اند؛ و همه چیز حتی درندگان زمین و آسمان نیز از آنان پیروی می‌کنند و در هر امری خشنودی آنان را می‌جویند. حتی قطعه زمینی بر قطعه‌ی دیگر فخر فروخته و می‌گوید امروز مردی از اصحاب قائم از من عبور کرد»^۱.

۱. کمال الدین ص ۶۷۳.

۲۶ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

بنا بر آنچه گذشت و به اقتضای قانون همانندی و تناسب عقلائی، باید گفت که تنها با سختی و رنج بسیار و طی کردن آن امتحانات و آزمایشات است که می توان به چنین مقام و منزلتی رسید و در مقابل چنان آزمایشی باید صبری مناسب همان مقام داشت. این روایت امام صادق علیه السلام نیز گواه همین موضوع است:

«من سرّه أن یکون من أصحاب القائم
فلینتظر ولیعمل بالورع ومحاسن الأخلاق وهو
منتظر، فإن مات وقام القائم بعده کان له من الأجر
مثل أجر من أدرکه، فجدوا وانتظروا، هنیئاً لکم
أیّتها العصابة المرحومة».

هر کس دوست دارد که از اصحاب قائم علیه السلام باشد، پس باید انتظار بکشد و انتظار او همراه با عمل پرهیزگارانه و اخلاق نیک باشد. پس اگر درگذشت و قائم پس از مرگ او ظهور کرد، اجر و پاداش او مانند کسی خواهد بود که قائم علیه السلام را درک کرده است؛ پس

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۲۷

تلاش کنید و منتظر باشید، گوارایتان باد ای گروهی که مورد رحمت پروردگار هستید»^۱.

وظیفه‌ی مؤمن در مرحله‌ی آزمایش:

در مطالب پیشین بیان شد که آزمایش، در دو بُعد فکری - بصیرتی و رفتاری - عملی است. همچنین بیان شد که بُعد اول خطرناک‌تر است. دلیل حساسیت و خطر بیشتر آن را می‌توان با بیان دو امر بازگو نمود:

امر اول: تشخیص آزمایش رفتاری سهل است؛ چرا که اگر کسی امور حرام و انواع مختلف آن را بشناسد، به آسانی می‌تواند از آن دوری کند.

امر دوم: آزمایش فکری به نام دین و علم خواهد بود؛ بنابراین تشخیص آن، خصوصاً برای مردم عادی دشوار است.

روایات شریفه نیز بر سه وظیفه‌ی مهم تأکید

۱. غیبت نعمانی ص ۲۰۷.

۲۸ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

کرده اند که سزاوار است مؤمنان در مرحله ی آزمایش به آن اقدام کنند:

وظیفه ی اول: پرهیز از امامان گمراه و مدعیان مهدویت: در روایات شریفه توجه بسیاری به این امر شده است. از جمله، در صحیحیحه ی ابی خدیجه از امام صادق علیه السلام آمده که آن حضرت فرمودند:

«لا یخرج القائم حتّٰی یخرج اثنا عشر من بنی هاشم کلّهم یدعو الی نفسه.»

قائم علیه السلام خروج نمی کند تا آنکه پیش از ایشان دوازده نفر از بنی هاشم خروج کنند، و همه ی آنان به خودشان دعوت می نمایند^۱.

نتیجه این است که حالتی از ابهام و پیچیدگی در مرحله ی آزمایش وجود دارد و شایسته است که انسان، هوشیار و بیدار بوده و در ارتباط با حوادث مرتبط با ظهور امام زمان علیه السلام با بصیرت عمل نماید.

۱. غیبت شیخ طوسی ص ۴۳۷؛ ارشاد مفید ج ۲، ص ۳۷۲.

وظیفه‌ی دوم: پناه بردن به فقیهان و عالمان:

با ملاحظه‌ی دقیق سیره‌ی امامان اهل بیت علیهم‌السلام، و خصوصاً امام جواد تا امام حسن عسکری علیهم‌السلام، آشکار می‌شود که آن بزرگواران نقشی مهم و بزرگ را در زمینه‌سازی برای غیبت امام زمان علیه‌السلام داشته‌اند. چرا که آن پدیده، پدیده‌ای نو بود و شیعیانی که عادت به حضور امام داشتند، هنوز با آن مأنوس نبودند.

از جمله فعالیت‌هایی که چند امام آخر از امامان بزرگوار در این زمینه انجام دادند، مشخص کردن دقیق مرجعیت دینی بوده که مردم باید در زمان غیبت امام مهدی علیه‌السلام به آن رجوع نمایند.

روایاتی که درباره‌ی تأکید ائمه علیهم‌السلام بر فقیهان و نقش آنان وارد شده، بسیار و متعدد است و می‌توان آنها را در دو گروه دسته‌بندی کرد:

گروه اول: روایاتی که به صورت عام، سخن از

۳۰ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

فضیلت علم و عالمان می گویند و به دوران مشخصی از زمان آن علماء اشاره ندارند. مانند صحیح‌هی قدّاح از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام که از رسول خدا ﷺ چنین نقل کرده‌اند:
«وإنّ العلماء ورثة الأنبياء.»

همانا عالمان، وارثان پیامبران هستند»^۱.

همچنین امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرموده‌اند:

«الراوية لحديثنا يشدُّ به قلوب شيعتنا أفضل من

ألف عابد.»

کسی که حدیث ما را نقل کند و به واسطه‌ی آن،

قلب‌های شیعیان ما محکم و استوار گردد، از هزار عابد

برتر است»^۲.

همچنین آن حضرت فرمودند:

«العلماء أمناء، الأتقياء حصون، والأوصياء سادة.»

۱. کافی ج ۱، ص ۳۴.

۲. همان مصدر ج ۱، ص ۳۳.

عالمان، امین هستند، و پرهیزگاران دژها، و اوصیاء سروران می باشند»^۱.

روایات در این باره بسیار زیاد است.

گروه دوم: روایاتی که از فضیلت علم و عالمان در یک بازه‌ی زمانی خاص صحبت می‌کند که همان زمانی است که ما از آن با عنوان مرحله‌ی آزمایش تعبیر می‌کنیم.

از جمله، آنچه از امام جواد عَلَيْهِ السَّلَامُ وارد شده که آن

حضرت فرمودند:

«من تكفل بأيتام آل محمد المنقطعين عن إمامهم المتحيرين في جهلهم الأُسراء في أيدي شياطينهم وفي أيدي النواصب من أعدائنا فاستنقذهم منهم وأخرجهم من حيرتهم وقهر الشياطين بردّ وساوسهم وقهر الناصبين بحُجج ربّهم ودليل أئمتّهم ليفضلون عند الله تعالى على العباد بأفضل المواقع بأكثر من فضل السماء على الأرض والعرش والكرسي والحُجُب على السماء،

۳۲ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

و فضلهم علیٰ هذا العابد كفضل القمر ليلة البدر علیٰ
أخفیٰ كوكب فی السماء.

به درستی هر که سرپرستی یتیمان آل محمد - همان ها که از امامشان دور افتاده و در حیرت جهل غوطه ور و در دستان دشمنان ناصبی ما اسیرند - را بر عهده گیرد و آنان را نجات داده و از سرگردانی برهاند، و شیاطین را با دفع و سوسه هایشان مغلوب سازد، و بر ناصبیان توسط حجّت های پروردگار و دلائل امامانشان چیره شود، مقام و منزلتش نزد خداوند به بهترین وجهی بر شخص عابد، برتری و فضیلت یابد، فضیلتی به مراتب بالاتر از فضل آسمان بر زمین و عرش و کرسی و پرده های آسمان بر آسمان، و برتری این جماعت بر گروه عابدان همچون فضیلتی است که ماه شب بدر بر کم سوترین ستاره ی آسمان دارد^۱.

۱. احتجاج ج ۱، ص ۹.

همچنین امام هادی علیه السلام فرمودند:

«لولا من یبقی بعد غیبة قائمکم علیه السلام من العلماء الداعین إلیه والدالین علیه والذابین عن دینه بحجج الله والمنقذین لضعفاء عباد الله من شباک إبلیس ومردته ومن فخاخ النواصب لما بقی أحد إلا ارتدَّ عن دین الله، ولكنهم الذین یمسکون أزمّة قلوب ضعفاء الشیعة كما یمسک صاحب السفینة سُکّانها، أولئک هم الأفضلون عند الله.»

اگر در پس غیبت امام قائم علیه السلام عالمانی نبودند که به سوی ایشان دعوت و اشاره به او کنند، و با براهین الهی از او دفاع نمایند، و بندگان مستضعف خدا را از دام ابلیس و اعوانش برهانند، و از بند نواصب رهایی بخشند، همه‌ی مردم از دین خدا دست کشیده و مرتدّ می‌شدند. اما علماء کسانی هستند که زمام قلوب شیعیان ضعیف ما را در دست داشته و مهار می‌کنند، همچون ناخدای کشتی که سکان آن را در

۳۴ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

دست دارد. این گروه همان شخصیت های برتر در نزد خداوند می باشند^۱.

همچنین امام حسن عسکری عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:
«فَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِنًا لِنَفْسِهِ، حَافِظًا لِدِينِهِ،
مُخَالَفًا عَلَىٰ هَوَاهُ، مَطِيعًا لِأَمْرِ مَوْلَاهُ، فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يُقَلِّدُوهُ.

اما هر کس از فقیهان که از نفس خود مراقبت کند، و نگهدار دین خود باشد، و با هوای نفسش مخالفت نماید، و پیرو امر مولای خود باشد، پس بر عوام لازم است که از او تقلید کنند»^۲.

و هنگامی که نوبت به امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام رسید، آن حضرت در توقیع شریف خود به سفیر مقدّسشان، شیخ محمد بن عثمان عمری چنین فرمودند:

«وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَارِقَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَىٰ رِوَاةِ
حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حَجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حَجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ.

۱. همان مصدر.

۲. احتجاج ج ۲، ص ۲۶۳.

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۳۵

اما در حوادثی که اتفاق می افتد به راویان حدیث ما رجوع کنید، پس آنان حجّت من بر شمایند و من حجّت خدا بر آنان هستم»^۱.

نتیجه آن که امامان بزرگوار و خصوصاً چند امام آخر از امامان ما، مرجعیت دینی فقهاء در زمان غیبت را برای شیعیان پایه گذاری کردند که مردم به آنان رجوع نمایند.

از همین رو، سنت شیعیان در رجوع به فقیهان و مراجع عظام در طول تاریخ، پاسخ به این خواست امامان بزرگوار بوده است.

بنابراین نباید مطلقاً به ادّعاهای بی ارزشی که برخی از منحرفان و گمراهان مطرح می کنند و به دنبال بر حذر داشتن مردم از مراجع عظام تقلید و متّهم کردن آن بزرگواران به

۱. کمال الدین ص ۴۸۵. به جلد دوم بحار الانوار علامه مجلسی رجوع کنید که ابواب مختلفی را در این خصوص قرار داده و روایات شریفه‌ای که مرتبط به این بحث هستند را آورده است.

۳۶ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

گمراهی هستند گوش فرا داد. چرا که چنین مطالبی خلاف چیزی است که امامان ما تأسیس کرده بودند.

وظیفه‌ی سوم: آمادگی معرفتی:

روایات شریفه بر این وظیفه، پافشاری بسیاری داشته‌اند که گویای اهمیت و حساسیت آن است. از جمله، عمرو بن ابان می‌گوید که از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام شنیدم که فرمودند:

«اعرف العلامة فإذا عرفتہ لم يضرك تقدّم هذا الأمر أو تأخر، إن الله يقول: ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ﴾ [الإسراء: ۷۱]، فمن عرف إمامه كان كمن كان في فسطاط المنتظر عَلَيْهِ السَّلَام.

علامت را بشناس که اگر شناختی دیر و زود بودن این امر به تو زیانی نخواهد رساند. همانا خدای متعال می‌فرماید: ﴿روزی که همه مردم را با امامشان فرا می‌خوانیم﴾ [اسراء: ۷۱]، پس هر کس که امامش را بشناسد، گویا که در خیمه امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام است.^۱

۱. کافی ج ۱، ص ۳۷۲؛ غیبت نعمانی ص ۳۵۲.

غیبت کبری و پناهگاه مرجعیت ۳۷

همچنین زرارة بن اعین از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام روایت کرده که آن حضرت ضمن گفتار خود درباره‌ی امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

«وهو المنتظر غير أنَّ الله يُحِبُّ أن يمتحن الشيعة، فعند ذلك يرتاب المبطلون يا زرارة»، قال: قلت: جعلت فداك، إن أدركت ذلك الزمان أي شيء أعمل؟ قال: «يا زرارة، إذا أدركت هذا الزمان فادع بهذا الدعاء: اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي نَفْسِكَ، فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي رَسُولَكَ، فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حَجَّتَكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي حَجَّتَكَ، فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي حَجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَن دِينِي».

او امامی است که انتظارش کشیده می‌شود، اما خداوند دوست دارد که شیعیان را امتحان کند. آنگاه ای زراره، اهل باطل تردید خواهند کرد. زراره می‌گوید به ایشان عرض کردم: فدایتان شوم، اگر آن زمان را درک کردم به چه چیزی عمل کنم؟ حضرت فرمودند:

۳۸ پاسخ های روشن به احمد اسماعیل بصری

ای زراره، اگر آن زمان را درک کردی این دعا را بخوان: پروردگارا، خودت را به من بشناسان، که اگر خودت را به من نشناسانی من پیامبرت را نمی شناسم؛ پروردگارا پیامبرت را به من بشناسان، که اگر پیامبرت را به من نشناسانی حجّتت را نمی شناسم؛ پروردگارا حجّتت را به من بشناسان، که اگر حجّتت را به من نشناسانی از دینم گمراه خواهم شد^۱.

* * *

۱. کافی ج ۱، ص ۳۳۷.